

DZIEJE

NAJNOWSZE

PL ISSN 0419-8824

INDEKS 355682

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK
POŚWIĘCONY
HISTORII
XX WIEKU

3–2016

www.rcin.org.pl

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

DZIEJE NAJNOWSZE

**Rocznik XLVIII
2016
3**

WARSZAWA 2016

www.rcin.org.pl

„Dzieje Najnowsze”
Założone w 1969 r. przez Tadeusza Jędruszcza,
Czesława Madajczyka i Witolda Stankiewicza

Wydanie publikacji dofinansowane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
(Umowa nr 510/P–DUN/2015) dzięki staraniom Towarzystwa Miłośników Historii

KOMITET REDAKCYJNY

Roman Baron, Idesbald Goddeeris, Marek K. Kamiński, Krzysztof Kawalec,
Marek Kornat, Piotr Madajczyk, Wojciech Materski, Jan Molenda, Władimir Niewieżyn,
Andrzej Nowak, Dušan Segeš, Andrzej Suchcitz, Włodzimierz Suleja,
Małgorzata Willaume, Michihiro Yasui

REDAKCJA

Andrzej Chojnowski, Małgorzata Gmurczyk–Wrońska,
Andrzej Koryn, Paweł Libera (sekretarz), Rafał Stobiecki, Jacek Tebinka,
Tadeusz Wolsza (redaktor naczelny)

REDAKTOR WYDAWNICZY

Jerzy Lewiński

TŁUMACZ

Aleksandra Rodzińska–Chojnowska

Czasopismo recenzowane

<http://ihpan.edu.pl/publikacje/czasopisma/578-dzieje-najnowsze>

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00–272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 22 831–02–61

ISSN 0419–8824

© Instytut Historii PAN & Wydawnictwo DiG, 2015

Wydawnictwo DiG Sp.j.

PL 01–987 Warszawa, ul. Dankowicka 16 c lok. 2

tel./fax (+4822) 839–08–38

e–mail: biuro@dig.pl <http://www.dig.pl>

Druk cyfrowy: FABRYKA DRUKU w Warszawie

www.rcin.org.pl

Spis treści

STUDIA I ARTYKUŁY

Paweł Zajas — <i>Afryka Południowa i Południowo-Zachodnia w niemieckiej propagandzie kulturowej (1914–1918)</i>	3
Ryszard Żelichowski — <i>Kolczasty drut śmierci jako strażnik granicy. Nieznany epizod Wielkiej Wojny 1914–1918 na pograniczu holendersko-belgijskim</i>	21
Małgorzata Gmurczyk-Wrońska — <i>Czy rok 1916 był istotny dla spraw polskich w polityce Francji?</i>	37
Václav Horčíčka — <i>Federalizacja czy rozpad? Stosunki Stanów Zjednoczonych i Austro-Węgier w ostatnim roku pierwszej wojny światowej</i>	51
Remigiusz Kasprzycki — <i>Dezercje i unikanie służby w Wojsku Polskim w latach 1918–1939</i>	87
Grzegorz Kulka — <i>Sprawy honorowe gen. Włodzimierza Ostoi-Zagórskiego w latach 1923–1928</i>	107
Andrzej Chojnowski — <i>Komisja Kultury KC PZPR — „dziecko” gomulkowskięj stabilizacji</i>	129

MATERIAŁY

<i>Refleksje historiograficzne Profesora Romana Wapińskiego odnośnie do „Biografistyki w Polsce”</i> — Witold Wojdyło, Arkadiusz Fordoński	145
--	-----

AUTOREFERATY

Monika Napora — <i>Między rzeczywistością a utopią. „Dziennik Radomski” 1940–1945</i>	153
Marcin Majewski — <i>Kontrwywiad PRL wobec Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów Andrija Melnyka w latach 1944–1989</i>	161
Aneta Nisiobęcka — <i>Reemigracja Polaków z Francji oraz ich adaptacja w Polsce Ludowej w latach 1945–1950</i>	169

RECENZJE

Małgorzata Wiśniewska, <i>Kobiety w systemie obronnym II Rzeczypospolitej</i> — Joanna Dufnat	179
Annie Guénard-Meget, <i>Une diplomatie culturelle dans les tensions internationales. La France en Europe centrale et orientale (1936–1940/1944–1951)</i> — Paweł Duber	187

Tomasz Bereza, <i>Wokół Piskorowic. Przyczynek do dziejów konfliktu polsko-ukraińskiego na Zasaniu w latach 1939–1945</i> — Jarosław Syrnyk	194
Nikita Pietrow, <i>Poczet katów katyńskich</i> — Krzysztof Łagojda	198

ŻYCIE NAUKOWE

<i>Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej „Za krew przelaną dla Ojczyzny, za ofiary naszych żyć». Podziemie niepodległościowe w walce z reżimem komunistycznym”, Bełchatów, 20 V 2016 r.</i> — Milena Bykowska	209
--	-----

LISTY DO REDAKCJI

List w sprawie książki dr. Sławomira Kalbarczyka <i>Kazimierz Bartel (1882–1941). Uczony w świecie polityki</i> , Warszawa 2015 — Paweł Duber	213
Odpowiedź na recenzję Przemysława Benkena dotyczącą monografii <i>Walka o religię. Katechizacja szkolna i pozaszkolna na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1961</i> — Zbigniew Stanuch	217

Table of contents

STUDIES AND ARTICLES

Paweł Zajas — <i>South and South–West Africa in German Cultural Propaganda (1914–1918)</i>	3
Ryszard Żelichowski — <i>The Wire of Death as a Border Guard. An Unknown Episode of the Great War 1914–1918 along the Dutch–Belgian Frontier</i>	21
Małgorzata Gmurczyk–Wrońska — <i>Was the Year 1916 Essential for the Polish Question in French Politics?</i>	37
Václav Horčíčka — <i>Federalization or Dissolution? The Relations of the USA and Austria–Hungary in the Last Year of the First World War</i>	51
Remigiusz Kasprzycki — <i>Desertion and Avoidance of Military Service in the Polish Army in 1918–1939</i>	87
Grzegorz Kulka — <i>Affairs of Honour of General Włodzimierz Ostoja–Zagórski in 1923–1928</i>	107
Andrzej Chojnowski — <i>The Culture Commission of the Central Committee of the Polish United Workers’ Party — a “Child” of the Gomulka–era Stabilisation</i>	129

MATERIAL

<i>Historiographic Reflections of Professor Roman Wapiński on Biografistyka w Polsce</i> — Witold Wojdyło, Arkadiusz Fordoński	145
--	-----

AUTHORS’ SUMMARIES

Monika Napora — <i>Between Reality and Utopia. “Dziennik Radomski” 1940–1945</i>	153
Marcin Majewski — <i>Counter-Intelligence in the People’s Republic of Poland and the Andriy Melnyk Organisation of Ukrainian Nationalists in 1944–1989</i>	161
Aneta Nisiobęcka — <i>Re-emigration of Poles from France and Their Adaptation in People’s Poland in 1945–1950</i>	169

REVIEWS

SCIENTIFIC LIFE

LETTERS TO THE EDITORS

Wśród naszych Autorów m.in.

Mgr Milena Bykowska — doktorantka w Instytucie Historii PAN im. Tadeusza Manteuffla w Warszawie

Prof. zw. dr hab. Andrzej Chojnowski — w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego

Dr hab. Paweł Duber — pracownik naukowy Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku

Dr hab. Joanna Dufurat — adiunkt w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego

Mgr Arkadiusz Fordoński — doktorant na Wydziale Politologii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Dr hab. Małgorzata Gmurczyk-Wrońska — prof. nadzwyczajny w Instytucie Historii PAN im. Tadeusza Manteuffla w Warszawie

Dr hab. Václav Horčíčka — docent w Instytucie Historii Uniwersytetu Karola w Pradze (Czechy)

Dr Remigiusz Kasprzycki — adiunkt w Instytucie Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Mgr Krzysztof Łagojda — doktorant w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego

Dr Marcin Majewski — pracownik naukowy Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie

Dr Monika Naporą — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Dr Aneta Nisiobęcka — pracownik naukowy Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie

Dr Zbigniew Stanuch — pracownik naukowy Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie

Dr hab. Jarosław Syrynk — pracownik naukowy Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu

Prof. zw. dr hab. Witold Wojdyło — na Wydziale Politologii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Dr hab. Paweł Zajas — prof. nadzwyczajny w Instytucie Anglistyki Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu/ University of Pretoria (Republika Południowej Afryki)

Prof. zw. dr hab. Ryszard Żelichowski — w Instytucie Studiów Politycznych PAN w Warszawie

Informacja dla autorów „Dziejów Najnowszych”

Redakcja zwraca się do wszystkich autorów o stosowanie następujących rygorów, dotyczących formy tekstów nadsyłanych do druku w naszym piśmie:

1. Wszystkie teksty należy składać w dwu egzemplarzach oraz w wersji elektronicznej. Wydruk powinien być sporządzony według obowiązujących norm: Times New Roman 12 pkt., interlinia 1,5 wiersza, z marginesem z lewej strony szerokości 4–5 cm. Poprawki i uzupełnienia powinny być ograniczone do minimum i nie mogą przekraczać trzech na jednej stronie; nie stosujemy żadnych podkreśleń.

2. Układ pierwszej strony artykułu i artykułu recenzyjnego (tj. obszerniejszej, polemicznej recenzji) powinien wyglądać następująco: z lewej strony u góry imię i nazwisko autora oraz dokładny adres, poniżej tytuł na środku strony (na osi). Wszystkie te elementy należy pisać pismem tekstowym, nie zaś samymi wielkimi literami.

3. W recenzji ponad tekstem należy umieścić kolejno: imię (w formie rozwiniętej) i nazwisko autora recenzowanej pracy, jej tytuł i ewentualnie podtytuł (według strony tytułowej); jeśli recenzja dotyczy pracy zbiorowej, wówczas po tytule należy podać imię i nazwisko redaktora; następnie — w przypadku pracy wielotomowej — liczbę tomów lub części (np. t. I–II) cyframi rzymskimi i dalej: miejsce i rok wydania, nazwę wydawcy, na ostatnim miejscu liczbę stron. Imię i nazwisko autora recenzji — na końcu tekstu z prawej strony (oraz dokładny adres).

4. Teksty do działu „Życie naukowe” zawierają tytuł (na osi); podpis autora jak w recenzji.

5. Wspomnienia pośmiertne: w tytule imię i nazwisko osoby, której tekst dotyczy, pod nim w nawiasach dokładne daty życia; podpis autora jak w recenzji.

6. Przypisy następują w maszynopisie po tekście zasadniczym, od nowej strony. Numery przypisów należy umieszczać we frakcji górnej, bez nawiasów lub kropek, w wierszu z wcięciem akapitowym. Odnośniki do przypisów w tekście są umieszczane przed kropką kończącą zdanie (z wyjątkiem, gdy kończy je skrót: w. — wiek lub r. — rok) albo przed przecinkiem wewnątrz zdania (z wyjątkiem, gdy muszą być umieszczone między słowami, których nie oddziela przecinek).

7. W tekstach zasadniczych przyjmujemy ogólnie przyjęte skróty (np. itp., m.in., rkps, mps, t., z., etc.), a także z reguły: r. (rok) i w. (wiek), inne w miarę potrzeby. Nazwy miesięcy podajemy cyfrą rzymską wówczas, gdy występują wraz z dniem i rokiem (bez oddzielających je kropek), w innych przypadkach w ich brzmieniu słownym (16 V 1935 r.; 16 maja; w maju 1935 r.).

8. W przypisach stosujemy skróty jak w punkcie 7., dopuszczalne są także inne skróty, przyjęte w historycznych opracowaniach specjalistycznych, jednak z wyjaśnieniem znaczenia w pierwszym przypadku ich zastosowania. Tytuły czasopism i serii wydawniczych piszemy w cudzysłowie; po tytule publikacji zamieszczonej w opracowaniu zbiorowym piszemy po przecinku — w: (bez nawiasów prostokątnych). Tomy i roczniki periodyków i innych publikacji podajemy cyframi rzymskimi; zeszyty, numery i części — arabskimi.

9. Wszystkie nadesłane do redakcji teksty odbiegające swoją zewnętrzną formą od powyższych zasad będą zwracane autorom do właściwego przygotowania i ponownego przepisania.

10. Redakcja prosi o dołączenie do artykułów streszczeń o objętości do 3000 znaków, w kazu słów kluczowych oraz zestawienia podstawowej bibliografii.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są co kwartał. Cena prenumeraty krajowej wynosi na **2016 r. — 21 zł** (w tym 5% VAT).

Cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest powiększona o rzeczywisty koszt wysyłki.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A:

Zamówienia na prenumeratę w wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 — czynne w dni robocze w godzinach 7.00–17.00.

Koszt połączenia wg taryfy operatora.

Wpłaty w PLN na konto w banku PEKAO S.A. IV O/Warszawa, No. 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494 lub w kasie Zespołu.

Dokonując wpłaty za prenumeratę w banku czy też w Urzędzie Poczтовым należy podać: nazwę naszej firmy, nazwę banku, numer konta, czytelny pełny adres odbiorcy za granicą, okres prenumeraty, rodzaj wysyłki (p-tą priorytetową czy ekonomiczną) oraz zamawiany tytuł.

Warunkiem rozpoczęcia wysyłki prenumeraty, jest dokonanie wpłaty na nasze konto.

Prenumerata opłacana w dewizach przez odbiorcę z zagranicy: przelewem na nasze konto w banku, SWIFT banku: PKOPPLPWXXX

w USD PEKAO S.A. IV O/Wwa IBAN PL 54 1240 1053 1787 0000 0443 0508

w EUR PEKAO S.A. IV O/Wwa IBAN PL 46 1240 1053 1978 0000 0443 0511

po dokonaniu przelewu prosimy o przesłanie kserokopii polecenia przelewu z podaniem adresu i tytułu pod nr faxu (+4822) 532 87 31.

Informujemy, że klienci płacący z zagranicy mogą też dokonać wpłaty na prenumeratę kartami kredytowymi VISA, MASTERCARD i AMERICAN EXPRESS w internecie <http://www.ruch.pol.pl>

Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Terminy przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną:

do 5 XII — na I kw. r. następnego

do 5 VI — na III kw. r. bieżącego

do 5 III — na II kw. r. bieżącego

do 5 IX — na IV kw. r. bieżącego

Bieżące numery oraz wszystkie dostępne od 1999 r. można również kupić lub zamówić w Wydawnictwie DiG:

01–987 Warszawa, ul. Dankowicka 16c lok. 2

tel./fax (+4822) 839 08 38

e-mail: biuro@dig.pl; <http://www.dig.pl>

Na terenie kraju wpłat można dokonywać także w oddziałach terenowych firmy KOLPORTER S.A., właściwych dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora.

Szczegółowe informacje — bezpłatna infolinia 0 801 205 555

lub na stronie internetowej <http://www.kolporter.com.pl>

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the Foreign Trade Enterprise.

CHZ Ars Polona S.A.

03–933 Warszawa, ul. Obrońców 25, Poland

<http://www.arspolona.com.pl>

tel./fax (+4822) 509 86 09